

Motion till riksdagen 2024/25:2470

av **Kadir Kasirga m.fl. (S)**

En social bostadspolitik för jobb

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag bör reformeras så att de kommunala allmännyttiga bostadsbolagen återigen ges möjlighet att upprätthålla samhällsnytta som övergripande mål och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett konjunkturdämpande system bör utvecklas för förmånliga statliga lån till bostadsbyggande och att kreditvillkoren tydligt bör styra mot sänkta boendekostnader och klimatneutralt byggande och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statliga infrastrukturinvesteringar bör villkoras med att kommuner tar sitt bostadsförsörjningsansvar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en byggbonus bör införas för att gynna de kommuner som tar sitt bostadsförsörjningsansvar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en nationell planeringskedja bör införas för bostadsförsörjningen och att regionala mål bör sättas för bostadsbyggande, infrastruktur och välfärdsverksamheter i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverket för regional fysisk planering bör införas på fler platser i landet så att regioner därigenom ges ökade verktyg för att tillse att bostäder planeras och byggs, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Konkurrensverket bör ges i särskilt uppdrag att granska konkurrensen inom byggsektorn och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige hade en gång en mycket framgångsrik social bostadspolitik med starka kommunala allmännyttiga bostadsföretag som centralt inslag. Utgångspunkten för den under decennier förda politiken var att bostaden både är en medborgerlig rättighet och en avgörande tillgång i samhällsekonomin. God och jämlik tillgång till klimatneutrala bostäder i olika upplåtelseformer är avgörande såväl för jämlikheten, jämställdheten, människors livskvalitet och sysselsättningen som för samhällsekonomin funktionssätt.

Efter borttagande av statligt finansiellt stöd till nyproduktion av bostäder och omreglering av allmännyttan är finansieringen av Sveriges bostadssektor på vissa sätt numera en av den industrialiserade världens mest marknadsliberala. Samtidigt är den starkt reglerad av komplex lagstiftning och kännetecknas inte minst av decentraliserat, kommunalt ansvar för markanvändning. Kombinationen av motstridiga logiker har lett till ett kroniskt underskott på bostäder i förhållande till medborgarnas behov och betalningsvilja, problem som nu förvärras med högre energipriser, ränteläge och hyreshöjningar. Bank- och fastighetssektorernas maktkoncentration till ett fåtal stora bolag, tillsammans med det kommunala planmonopolet, dominerar och stryper utbudet av bostäder. Ständigt stigande kostnader för både mark och byggande vältras över på de boende.

Vinstmarginalerna i bank-, fastighetsförvaltnings- och delar av byggsektorn är, eller har fram till nyligen varit, mycket höga. Marknaden klarar inte av att möta människors bostadsbehov. Därmed uppnås inte heller riksdagens bostadspolitiska mål. En bostadssektor med större konkurrens, bättre reglering av marknaden och med större inslag av offentligt byggande och fastighetsförvaltning kommer att generera fler bostäder till lägre kostnad.

Konkurrensvårdande myndigheter bör få förstärkta uppdrag att granska hela sektorn. Fram till år 2030 bedömer Boverket att det behövs över 500 000 nya bostäder. Historiska erfarenheter och en rad rapporter och utredningar pekar på att staten nu måste ta ett större ansvar för bostadsförsörjningen om detta mål ska nås. Jämfört med våra nordiska grannländer tar den svenska staten ett mycket begränsat finansiellt ansvar för bostadsbyggandet i landet.

Det har lett till tvära kast i byggtakten, högre byggkostnader och, framförallt, bostadsbrist i stora delar av landet. En nationell planeringskedja där nationella och regionala mål för bostadsbyggande formuleras och genomförs bör införas, liksom regelverket för regional fysisk planering i fler regioner. Den nationella planeringskedjan bör kombineras med ett konjunkturdämpande system för förmånliga statliga byggkrediter. Staten bör premiera kommuner som fullföljer sina åtaganden inom planeringskedjan med en byggbonus och genom att statliga infrastrukturinvesteringar kopplas till kommunala åtaganden om bostadsbyggande.

Utöver ett större finansiellt ansvar för bostadsbyggandet bör också ett statligt fastighetsbolag inrättas för att stimulera innovation och konkurrens inom byggsektorn. Såväl det statliga fastighetsbolaget som statliga markinnehav bör användas strategiskt för att öka tillgången på bostäder, minska boendesegregationen och säkra demokratiskt ägande över samhällsfastigheter i hela landet. Den sociala bostadspolitikens mest bärande element, det allmännyttiga bostadsföretaget, behöver åter drivas med just allmännytta som överordnad målsättning, varför lagen om allmännyttiga kommunala bostadsföretag bör reformeras.

Kadir Kasirga (S)

Anders Ygeman (S)

Mattias Vepsä (S)

Daniel Vencu Velasquez Castro (S)

Jytte Guteland (S)

Annika Strandhäll (S)

Lawen Redar (S)

Mirja Räihä (S)